

Tannlegeyrket og tradisjonelle kjønnsnormer

Synet på tannleger er knyttet til kjønnsrelaterte normer og verdier i samfunnet. Denne forbindelsen kan være hemmende for både vilkår og muligheter i arbeidslivet.

 JOHAN ERICHS, MERAMEDIA

En ny svensk antologi: *Kjønn og yrker*, viser at normen for tannlegeyrket fortsatt er sterkt knyttet til menn som kjønn. Med tanke på at kvinner i dag utgjør en større gruppe enn menn, både innenfor profesjonen¹ og ved tannlegeutdanningene, kan det virke rart at den tradisjonelle oppfatningen av yrkets kjønnsbilde lever videre. Prognosen indikerer at kvinneandelen vil fortsette å øke.

– Det er viktig å ta opp temaet for diskusjon blant tannleger og studenter. Synet på yrket er i endring, men det tar tid, sier Cecilia Franzén, profesjonsforsker og universitetslektor i samfunnsodontologi. Hun underviser i samfunnsodontologi, blant annet om sosialt kjønn, ved Det odontologiske fakultet ved Malmö universitet i Sverige.

Tannlegeyrket er definert som en lovregulert yrkesgruppe. Dette betyr at det kreves en flerårig høyere utdanning og autorisasjon fra staten for å få lov til å utøve tannlegeyrket, og at yrket hviler på en formell og kompleks vitenskapelig kunnskapsbase. Yrket krever at visse etiske retningslinjer følges, og inneholder høy grad av autonomi i den

grad tannlegen selv bestemmer behandlingstiltak og prosedyrer.

– Mange av disse lovregulerte yrkesgruppene er mannsdominerte. Ifølge studier handler dette om at tannleger historisk sett er blitt forventet å være rasjonelle, autoritære, uavhengige og dedikerte i sitt oppdrag, noe som er i tråd med det tradisjonelle synet på maskulinitet, sier Cecilia Franzén.

Maskulin kultur

Videre forventes tannleger å være manuelt teknisk dyktige, noe som også tradisjonelt sett betegnes som mannlig.

– Disse forestillingene førte til at tannlegeyrket historisk sett ble oppfattet som mannlig. Kvinner ble ikke sett på som egnet for yrket, ettersom de ble ansett for å mangle disse egenskapene,

Cecilia Franzén mener at oppfatningen av hvilket kjønn en tannlege skal ha fortsatt lever videre.

Et slående eksempel er at mange av dagens studenter benevner tannlegen med et maskulint pronomen, det vil si han. Selvfølgelig er dette ubevisst, men oppfatningen eksisterer.

¹ Den svenske Socialstyrelsens statistikk fra 2019 viser at kvinner utgjør 57 prosent av alle sysselsatte tannleger med atorisasjon i Sverige.



Synet på tannleger er knyttet til kjønnsrelaterte normer og verdier i samfunnet. – Problemet er viktig å diskutere, ikke minst for å styrke likestilling på arbeidsplassen, sier profesjonsforsker Cecilia Franzén, som fremhever tannlegens kjønnsrolle i en aktuell bok.
Foto: Håkan Röjder



KJEVEORTOPED 1
Nationalteatret stasjon

Lang erfaring med alle typer kjeveortopedisk behandling for barn og voksne.

*Labial eller lingual apparatur (Incognito) -
Invisalign - Preprotetisk kjeveortopedi -
Periorehabilitering - TMD - Snorkeskinner*

**Ingunn Berteig og
Tor Torbjørnsen**

Spesialister i kjeveortopedi

**Ruseløkkveien 6, 0251 Oslo, rett
over gata for Nationalteatret
stasjon, utgang Vika**

post@kjeveortoped1.nhn.no

Tel 22838700

www.kjeveortoped1.no

Hvilke konsekvenser kan denne oppfatningen ha for yrket tannlege og spesielt for kvinner som risikerer å ikke bli fullt akseptert i sin profesjonelle rolle på grunn av kjønn?

– Det kan føre til forskjeller mellom kvinner og menn innenfor forskjellige spesialistområder. Kvinner er oftere enn menn virksomme innen tannbehandling for barn og ungdommer, mens mannlige tannleger dominerer innen oral kirurgi og proteser.

En annen særegen forskjell er at det er flere kvinnelige enn mannlige tannleger i offentlig tannbehandling, mens menn dominerer i privat tannbehandling.

– Det kan delvis forklares av at det er lettere å kombinere eksempelvis familieliv og foreldrepermisjon med en jobb i offentlig tannpleie enn med å drive egen praksis, sier Cecilia Franzén.

Møte med pasienter og kolleger

Hvordan man blir møtt er et annet aspekt der kjønn spiller en viktig rolle.

– Intervjuene jeg har gjort viser at kvinnelige tannleger opplever at de kan bli behandlet negativt av pasienter og at det blir satt spørsmålsteget ved deres faglige kompetanse. Jeg har aldri fått disse synspunktene fra noen mannlige tannleger.

– Er det fare for at karrieremulighetene for tannleger påvirkes som et resultat av kjønnsstereotypiske oppfatninger?

– Det kan definitivt være slik at både kvinner og menn, på grunn av kjønnsnormen knyttet til yrket, blir begrenset i karrierene sine.

Nesten uten unntak er en tannlegepraksis eller en klinikk en arbeidsplass med sterk kvinnelig dominans, ettersom tannpleiere, tannlegeassistenter og administrativt personell i stor grad består av kvinner. Hvilken innvirkning kan det ha på tannlegen fra et kjønnsperspektiv?

– Det kan påvirke samtaleklimaet og indirekte ha innvirkning. Når det gjelder leger, viser studier at kvinnelige

leger kan finne det vanskeligere å være sjef for en kvinnelig underordnet, og oppleve at de på grunn av sitt kjønn blir tvunget til å være mer venn enn sjef overfor en kvinnelig ansatt. Jeg tror det er den samme oppfatningen blant kvinnelige tannleger.

– Hvilke praktiske konsekvenser kan et slikt forhold ha?

– Forskning viser at en kvinnelig tannlege risikerer å få dårligere assistanse i forbindelse med en behandling hvis det ikke foreligger et vennskapsforhold med sykepleieren.

Handlingsplan

Kjønnsspørsmålet diskuteres i mange deler av samfunnet. Noen tar opp spørsmålet på en naturlig måte og klassifiserer temaet som en hygienefaktor, mens andre nonsjant unngår å ta opp kjønnsperspektivet og dets betydning og innvirkning på en arbeidsplass.

– Hvordan aktualiserer man saken best for å starte en sunn og konstruktiv diskusjon på en arbeidsplass innenfor tannhelsen?

– Begynn med å snakke om temaet på en ikkedømmende måte. For å sette i gang en diskusjon kan du gjerne starte med å ta utgangspunkt i egne opplevelser som kan oppfattes som ikkelikestilte.

Cecilia Franzén mener også at det er viktig at det foreligger en handlingsplan for å håndtere kjønnsrelaterte spørsmål.

– Hvis ikke er det en risiko for at et så viktig spørsmål blir feid under teppet. Vi har nå forelesninger i kjønnsvitenskap og workshops for å rette oppmerksomheten mot kjønnsaspektet. Kjønnforelesningen er trolig den som utløser mest debatt blant studentene, forteller Franzén.

– Det reiser spørsmål, og kjønn ser ut til å være sterkt knyttet til vår identitet. Spørsmålet er viktig å belyse fordi det bidrar til å utvide horisonten til begge kjønn på en positiv måte, avslutter Cecilia Franzén.